



ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԴԱՐԱՆ

ԱՐԴԱՐԱԳՐԱԿԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԹԻԻ 115

4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1913

ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՀԱՅ ԿԱԹՍՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԵՍ ԵՍ
ՃԵՆԱՆ
ՏՈՒՐՈՅ
ԿԵԿԵՐ

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՆԴԻՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԹԵՐԹԻՆ

1914

Տ Ա Ր Ո Ւ Յ Ն

Առաջիկայ 1914ին սկսեալ « Հանդես Ամսօրեայ »ի բնութեան առարկայ պիտի ըլլան մասնաւորապէս Հայ ազգագրութիւնն, ժողովրդագիտութիւնն, հարստագիտութիւնն, պատմութիւնն, գեղարուեստն եւ— յիշատակութիւնն համեմատական կրօնախօսութեան (vergleichende Religionswissenschaft) անեւանորագոյն մեքողոյ:

Տարեկան բաժնեգինն է Կանխիկ վճարմանը

Տանկասանի համար		15 ֆր. 72 դց.
Ռուսասանի »		6 ռուբլի
Ամերիկայի »		3 դոլար

Հասցեն է՝

RÉDACTION DE LA REVUE „HANDES AMSORYA”

VIENNE (Autriche), VIIj, Mechitharistengasse 4



ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԵԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՇԱՐԱԹ-ԱԹ-ԵՐԹ

Երրորդ տարի 4 Հոկտեմբեր 1913 Թիւ 115

«Մրբազան Բանամայապետն Պիոս Ժ. կը մաղթէ որ Կաթողիկէ Աւագանց շաբաթաբերքը շարունակէ Հայաստանի կաթողիկէ ժողովրդոց մէջ, մանաւանդ ի գաւառս, փրկարար առաքելութիւն մը կատարել, ի բարգաւաճման կրօնից եւ ի հոգեւոր օգուտ հոգիներու: Այս մաղթանաց արդիւնաւորութեան համար Մրբազան Հայրն արագին կ'օրհնէ յիշեալ Շաբաթաբերքը, ինչպէս նաեւ անոր խմբագիրներն եւ ընթերցողները»:

Նամակ Կաթ. Մէրի տէլ Վալի, առ Ամեն. Տ. Պօղոս Պետրոս ԺԳ. Թեղեան, Հայ Կաթողիկէ Պատրիարք Կիլիկիոյ 23 Նոյեմբերի 1912, ընդ 60780 բուանամարաւ:

ԴԵՊՔԵՐ ԵՒ ՍԿՋՐՈՒՆՔՆԵՐ

ԷԶՄԻՍԹՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

(Շար.)

Ջարմանալի եւ միանդամայն ցաւալի եւ ահեղ երեւոյթ մըն է՝ Էջմիածնական Եկեղեցւոյ անկումը, թաւալումը՝ դէպ ի կորստեան խորխորատը: Էջմիածին, Աղթամար, Սիս, եռազլուխ Կաթողիկոսութիւնք, ոչ միայն ազատութարի դեր մը չեն կատարեր, եւ քնակահարար չեն կրնար կատարել, այլ եւ զրականապէս կործանարարի պաշտօն ստանձնած են. իրենք են որ կը քանդեն. ի՞նչ դեր ունին արդեօք անուանական կերպով ստորակարգեալ կամ ոտէպ հաւասար դժի վրայ սոնքացող երկու Պատրիարքութիւնները, Երուսաղէմի եւ

Կ. Պոլսոյ. . . Կ'արժէ երկու խօսք ըսել նաեւ ասոնց վրայ. Բայց Ասոյ Կաթողիկոսին տուած այդ վերջին դայթակողութիւնը, այսինքն Էջմիածնայ Եկեղեցւոյն արմատին տուած կացինի այդ հարուածը՝ այնքան զարհուրելի է, որ կ'ուզենք նախապէս դեռ քիչ մը խօսիլ անոր վրայ:

Եւ կ'ուզենք զխաւորաբար խօսիլ անոր մէկ պաշտպանին վրայ:

Երիաստարդ Պ. Էֆ. Ն. Բէչեան-որդի, Բիւզանդիոնի մէջ (Թիւ 5125) առաջնորդող երկսիւն յօդուած մը նուիրած էր ի գովաբանութիւն եւ ի պաշտպանութիւն Սոյ Կաթողիկոսին այս անորակելի արարքին:

Ջատագովներ կան որ անիրաւութիւնն ու ամօթը աւելի կը ցուցադրեն ի լոյս, Յոլացուցիչներու (Réflecteur) պէս. . . Ժապատարաններ կան, որ իրենց ձախլիկութեամբ կը ծանրացնեն դատապարտութիւնը. ճիշդ այս-

պիտի է Բիւզանդիոնի յօղուածին ալ արդիւնքը, արժանաւոր՝ Սոյ Շնորհազարդին յանցանքին։ Կը սկսի Պ. Էֆ. Ն. — «Ազգասեր ամեն հայ» կը պարտի եղեր ուրախանալ «Կիլիկիոյ Շնորհազարդ Հայրապետին» այդ արարքին համար, և «ամեն ոք հետեւիլ» կը պարտի եղեր անոր, թէեւ ըլլայ ան՝ խղճի, հաւատքի, կրօնքի հակառակ։ Ինչո՞ւ, որովհետեւ «գեղեցիկ անխառնական փարօք» մըն է եղեր այդ. և թէ՛ «կարդալով այդ փարօքը անկարելի է (եղեր) չհիանալ այդ պատուական (?) ներողամտութեան եւ լայն լռութեան վրայ, զոր ցոյց տուեր է Կիլիկիոյ Հայրապետը»։

Ասոնք կրօնապէս անտարբերի մը կողմանէ ըսուած գովարանութիւններ են։

Հիմա՝ աստուածաբան կ'ըլլայ այդ երիտասարդը, և կ'ըսէ. Այդ անխարականութիւնը «Ակիզբէն ի վեր Հայ Եկեղեցիին յասկանիւն եղած է»։ Կարծեմ այդ աշխարհական-անտարբերական-աստուածաբանը լաւ ևս կ'ընէր եթէ ըսէր՝ եզմիածնական Եկեղեցիին, որ սկզբունք ու նկարագիր չունի, որ մոլորութեանց մէջ կը խաբխափի, կը տարուբերի՝ Ս. Եկեղեցւոյ օրինաց և Աւետարանի հակառակ, որ կը ստէ՝ ինքզինքը պահպանողական անուանելով, մինչդեռ յիւրականին, հաւատալիքը վեր ի վայր կը շրջէ։ Ապա թէ ոչ Հայ Ուղղափառ Եկեղեցին և անոր Ս. Հարք միշտ խորշած են հերետիկոսներէն։

Այս երիտասարդ-աստուածաբան-ջատագով-աշխարհականը կը սկսի ապա մոլորիլ։ Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ երբ սա միջանկեալը կը նետէ. «Ուրեմն ալ տարբեր ըմբռնումներ ունենանք Եկեղեցիի եւ կրօնի վրայ. տարբեր՝ ըմբռնում. այսինքն է թեթեւակրօն կամ անկրօն ըլլալ։ Թո՛ղ այդ բառին համար չխոժոռի յօղուածագիրը, զի քիչ վերջը պիտի ապացուցուի...։ Այս ենթադրութեամբ աւրին, աւելի անկեղծ և աւելի պարկեշտ կ'ըլլար՝ եթէ բնաւ չի գրէր կրօնական բաներու և Եկեղեցիի վրայ։

Կ'ըսէ թէ՛ «Մեր Ազգային Եկեղեցին մեր ամենաբարձր հիմնարկութիւնն է իր ժողովրդավարական եւ զուտ հայեցի ոգիովը»։

Սակայն, ո՛վ երիտասարդ-ջատագով, Բրիտոս բնաւ չհիմնեղ ազգային եկեղեցի, այլ մեկ հաս միայն, զոր իմ կոչեց. «զԵԿԵՂԵՑԻ ԻՄ», և զայն հաստատեց Վէմին՝ Պետրոսի վրայ, «Ի վերայ այդր վիմի շինեցից», և ո՛չ ժողովուրդին վրայ, որոնք պիտի հնազանդին անոր ու պիտի արածուին. «Արածեա՛ զոչխարս իմ»։ ա՛ս միայն ճշմարիտ Եկեղեցին է զոր «դրունք դժոխոց մի յաղթահարեցեն»։ — Բայց ներեցէ՛ք, ես լաւ չգիտեցի. դուք արդէն կը խոստովանիք եղեր, թէ ձեր ազգային եկեղեցին Բրիտոսի եկեղեցին չէ, քանզի կ'ըսէք. մեր ազգային եկեղեցին ՄԵՐ ամենաբարձր հիմնարկութիւնն է. ուրեմն ձեր է այդ եկեղեցին և ոչ Բրիտոսի. թանկազին է ձեր այդ խոստովանութիւնը. մտադրութիւն չէի ըրած, ներեցէ՛ք. — Ձեր այս խոստովանութիւնը կը հաստատէք ըսելով. «Այս եկեղեցին ինքզինքն օտար չի դառնիր ժողովուրդէն»։ ՍՅՍ եկեղեցին, այո՛, և ո՛չ Բրիտոսինը. Էջմիածնական եկեղեցին և ո՛չ Ուղղափառը. Ուղղափառը՝ որ զժողովուրդը կը հովուէ և անկէ չհովուուիր. որ զժողովուրդը կը կառավարէ և անկէ չի կառավարուիր։

Նոյնպէս էջմիածնական եկեղեցականութիւնն է միայն որ «երբեք ժողովուրդէն գերակայութեան պահանջում չունի», որ ստորկացած է ամէն բանի մէջ. փոխանակ Բրիտոսի ծառայ ըլլալու, ժողովուրդեան ծառայ եղած է, ա՛յսքան ստորնացած է։ Ասոր համար է որ ՁԵՐ եկեղեցին՝ է «այնքան ուսկավար հիմնարկութիւն»։ — Այդ իմաստակութիւնները սորվեցուցին ձեր պետերը, ձեր հովիւները, ձեր որ եւ է մէկ դուրսեան քանդիչները։ Ասոնք վարդապետական ձեւ տուին այս մոլորութիւններուն, բայց մի՛ հաւատաք անոնց. «Եկեցե՛ ժամանակ զի ողջմտութեան վարդապետութեանն ոչ անսայցեն, այլ ըստ իւրաքանչիւր ցանկութեանց կուտեցեն իւրեանց վարդապետս ըստ մարմաջելոյ յսելեաց իւրեանց եւ ի նեմարտութենէ անժի դարձուցանիցեն զյսելիս, եւ յաւասպելս կործանեցնին» (Բ. Տիմ. Դ.)։

Սակայն անխարականութեան այս խօսք

քերն ու գործերը ա՛յնչափ մոլորական են որ յօդուածագիրը ի յառաջագունէ (a priori) գիտէ թէ անտարակոյս «պիտի զսնուիմ Շը-նորհագարդ Կաթողիկոսին այս ընթացքին դիմ քրմնջողներ», բայց նա ղանոնք խաւա-րաւիսներ կ'որակէ: Գիտնալու էր սակայն ինքը թէ խաւարը Քրիստոսէն հեռու է. և Քրիստոս է միայն լոյսն նեմարիս և Քրիս-տոսի եկեղեցին միայն լուսաւոր է՝ իբրեւ փաղափ որ ի վերայ լերին կայցէ. հետեւա-բար լոյսը ԻրենՅ եկեղեցիին մէջ չէ և չի կրնար ըլլալ. և հետեւաբար խաւարեալներն իրենք են, Քրիստոսի եկեղեցիէն հերձեալք և և ՄՈՂՈՐԵԱԼՔ:

Եւ այն «ապսակը զոր կ'ըսէ թէ իրենց եկեղեցւոյն այս բարձր պատգոնեան զարկած ըլլայ այդ Քրիստոսամերժ-անխտրականու-թիւնը չընդունողներուն», այդ ապսակը, կ'ը-սենք, ամբարշտօրէն սահմանուած է Ս. Ե-կեղեցւոյ Ուղղափառ Հայրապետաց, Հարց, Առաքելոց և նոյն իսկ Քրիստոսի պաշտելի դէմքին. ազգասէր¹ Հրեաներն ալ «հանգիւն նմա ապսակս»...

Եւ յօդուածագիրը՝ այս ազատամտութեան ոգիէն կուրծքը ընդարձակած, հերոսաբար մաղթանքներ կ'ընէ հիմա. «Կը մաղթեմք ո՞ր այս անխտրական ոգին ընդհանրանայ, եւ մեր համարիւն եղբայրներն ալ նոյն ուղղու-թեամբ շարժին»: Մենք ալ կը մաղթենք որ Տէրն իւր ամենառատ ղթութեամբը հեռացնէ մեզմէ անխտրականութեան մոլորեցուցիչ ու դժխտային ոգին, եկեղեցաքանդ, հոգեապան և քրիստոսամերժ ոգին:

Կ'երեւի թէ յօդուածագիրը կանխաւ կռա-հեց մեր այդ պաղատանքն ու խորհուրդը... Եւ արդէն իրենք՝ էջմիածնականք, մէկ բա-նէ միայն կը վախնան... Կաթողիկէութիւնէ՞ք և այս ալ անոր ճշմարտութեանը՝ նշան է՞ Օրինազանցը՝ զատաւորէն միայն կը գալիս նայ. մոլորեալը՝ ճշմարտութիւնը միայն կ'ա-տէ. խաւարաւորը՝ լոյսէն միայն կը հա-նդատի: Եւ ահա կը պատահի որ ուղղափառ ճշմարտութիւնէն ապստամբած բոլոր հերետիճ կոտներուն միակ մղձաւանջը եղած է Կաթո-

ղիկէութիւնը. անմիջապէս անոր վրայ կը յարձակին. ինչո՞ւ. որովհետեւ գիտեն թէ անիկա, ըստ պարտուց իր նուիրական պաշ-տամանը, խստապահանջ է և մնամէջ ու-նայնաբանութիւններով բնաւ չ'օրորուիր. մո-լորութեան առջեւ անաչառ է այն և ան-հանդուրժողական՝ ինչպէս Առաքեալներն ու Քրիստոս: Անոր համար ալ աշխարհ զինքը պիտի ատէ, ինչպէս ատած է զՔրիստոս. աշխարհ զինքը պիտի հալածէ ու պիտի ծաղ-րէ ու պիտի անոատէ անոր. «Յիւսեփ զբանն զոր ասացի ձեզ, թէ ոչ է ծառայ մեծ քան զՏէր իւր. եթէ զիս հալածեցին, սպա եւ զձեզ հալածեցեն. եթէ զբանն իմ պահեցին, սպա եւ զձերն պահե-ցեն» (Յովհ. ԺԵ.): Ահա՛ այս ընդ-հանուր կանոնին իբր հետեւութիւն, Քէչեան-որդին ևս անմիջապէս կը յարձակի Կաթողի-կէութեան վրայ, նկատելով զայն միակ ան-հանդուրժողական, միակ թշնամի անխտրա-կանութեան, հետեւաբար միակ ճշմարիտ Ե-կեղեցի: Ապա թէ ոչ՝ ի՞նչ պատեհութիւն կար պղտիկ յօդուածի մը մէջ այսքան եր-կայնաձիգ նախատալից շաղփաղփութիւններ ընել Կաթողիկէութեան և անոր Պետերուն դէմ: Եջմիածնականք՝ որովհետեւ չեն կրնար ստրկացնել Կաթողիկէութիւնը, նախատա-կան ոճով ու միթոսով կը կարծեն վրէժ լու-ծել. — Այո՛, պարո՛ն, Կաթողիկէ եկեղեցին կը դատապարտէ անխտրականութիւնը՝ որովհետեւ Քրիստոսի միակ եկեղեցւոյն Ա-ւանդապահն է, Գահապահն է: Սիւն եւ հասցասութիւն նեմարտութեան. որովհետեւ իր Գլուխը՝ Ս. Բարսեղայապետը՝ անսխալ Փոխանորդն է, Յաջորդն է Ս. Պետրոսի Ա-ռաքելապետին, Քաթալիկոս Գլխաւորին՝ եր-բ չ'ընդունան շարականներուն համաձայն: Զի կըր-նար Անիկայ, պատանց անխտր ճատնիչ մը ըլլա-լու, իրեն պաշտպանութեան ցանձնուած հա-ւատոյ գանձերը անխտրօրէն թալլել տալ ում և իցէ: Անիկայ իր առաքելութիւնը պիտի կատարէ մինչիւ աղանարհիւ վերջը, մարդիկ-ներու փրկութեան պիտի աշխատի, զանոնք

¹ Համմ. Յովհ. ԺԱ, 47—50

կոչելով ի կեանս, ի լոյս. և այս մարդոստութիւն չէ, ձեր իմաստով առնուած. այլ Քրիստոսի իմաստովը որ ըսաւ Պետրոսի. «Յայսմհետե գմարդիկ որսայցես ի կեանս»։ Կը փափաքիք դուք, բնականաբար, ինչպէս որ կը խոտէք Աւետարանը, նոյնպէս լռեցնել նաեւ պատմութիւնը, որ այս ճշմարտութիւնները կ'ապացուցանէ, ըլլա՛յ Գալէմբեարեանի, ըլլա՛յ Ալիշանի կամ Գաթրոնեանի ևն. դրիչով. բայց զրաջան է ձեր վաստակը. պատմութիւնը անմահ է, ինչպէս Աւետարանը աստուածային. պատմութիւնը՝ ցվերջ դարուց պիտի խօսի ճշմարտութիւնը, հանդարտօրէն, բայց անլռելի. ինչպէս Քրիստոս իր Եկեղեցւոյն հետ պիտի ըլլայ մինչեւ ի կատարած աշխարհի։ Անկեղծ պատմութիւնը՝ ճշմարտութիւն է. և ճշմարտութիւնը հարկեցուցիչ է։ Կա՛մ պէտք է ընդունիլ կաթոլիկէ ճշմարտութիւնը, կա՛մ սոփիստութիւններու ամէն խաւարչտին շրջաններէ անցնելէ վերջը, հուսկ ուրեմն յանգիլ անկրօնութեան։

Եւ ահա յօդուածագիրն ալ ճիշդ այս տրամաբանական անողոք եզրակացութեան զո՞ գացած է։ Կ'իյնայ նախ՝ Պատեհապաշտութեան (Opportunisme) և Արդիականութեան (Modernisme) մոլորութեանց մէջ. Սոյ Շնորհազարդ Կաթողիկոսին անխտրականութեան այս ջատագովը, տարբեր ըմբռնումներ ունենալով Եկեղեցիի եւ Կրօնի վրայ, — Քսաներորդ դարու կղերականութիւն կը փնտռէ. կարծես զարեբը աղպեղութիւն ունենային կղերներու պարտքին, պաշտօնին, սկզբունքներուն և ուսուցման վրայ, անոնց՝ որոնց անսուտ ճշմարտութիւնը Քրիստոս հրամայած է՝ «Ուսուցե՛ք նոցա պահել ՁԱՄԵՆԱՅՆ որ ինչ պատուիրեցի ձեզ»։ և Առաքեալը ըսած է՝ «Ձբարւո՛ք աւանդն պահեսցի՛ր», և Առաքելապետը թէ՛ «Անուսմունքն եւ յողորմողն կամակորեմ (զԳիրս)։ Դուք այսուհետեւ իբրեւ զկանխագեսս զգուսացի՛ք, զի մի՛ անառակ մոլորութեամբն զգածեալք՝ անկանխիկ յաստաց հաստատութեանն» (Բ. Պետ. Գ.)։ — Յօդուածագիրը կ'ուզէ նաեւ արգելուլ կրօնական բոթականքը ընդդէմ Քրիստոսի բացարձակ հրամանին, որ ըս-

տաւ. «Երբա՛յք յաշխարհ ամենայն եւ քաղաքացիք զԱւետարանն ամենայն տարածոց» (Մարկ. Ժ. Զ.), ընդդէմ Ս. Եկեղեցւոյ պատմութեան, որուն Ս. Հարք, Մարտիրոսը, Վարդապետը ուրիշ բան չըրին եթէ ոչ քաղաքութիւն ամէն տեղ և ամէն ատեն. ընդդէմ աղգային երջանիկ ոսկեղարու, զոր բերաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ ի դարձ բերելով Հայաստան աշխարհը, և ընդդէմ տրամաբանութեան, քանի որ նօստրօքեան քաղաքութիւնը ոչ երբէք և ոչ ուրեք կրնայ արգելքի տակ առնուիլ։ — Յօդուածագիրը կը դատապարտէ ժամանակի պահանջումներուն դէմ ընդվզումը, կարծես ժամանակը կարող ըլլայ այլափոխել կրօնքի պահանջումները, որոնք անյեղի են ինչպէս Աստուած։ Եւ կ'ըսէ թէ «Այդ ընդվզումը, այդ բոթականքը ծիծաղ միայն կը տարծէ»։ — Գիտենք որ ծիծաղը շարժեց Վօլդէպի մը, Ռուսոյի մը և նմանեաց. սակայն ո՛չ այնպէս՝ Պրիւնըթիէրի, Նիւմանի, Սօլովիէվի, Մանինի, Մանցօնի և ուրիշ անթիւ հսկայ հանճարներու, որոնք մոլորութիւնը թօթափելով եկան ի լոյս, ի ծոց կաթողիկէ Եկեղեցւոյ։ Եւ դիտնայ յօդուածագիրը որ Պիոս Պապին հակառիական Կոնդակը, որուն ինքը ձեռնհաս չէ բնաւ. դատաւորն ըլլալու, Դուխ-Դործոց մըն է այն գերահանճար իմաստութեան որ կը զարգարէ ու կը փառաւորէ Քրիստոսի Փառնաբանը, և զոր ստիպուած և ստիպողաբար կը զովաբանեն նոյն իսկ բողոքական գիտնականները։ Կրօնքի և հետեւաբար մարդկութեան աղատարար մէկ տրամադրութիւնն է այն։

Ապա յօդուածագիրը տրամաբանական անողոք յառաջընթացութեամբ, կ'իյնայ վերջապէս անկրօնութեան մէջ, Սոյ Շնորհազարդ Հայրապետին այս արժանատառնգ ջատագովողը, տարբեր ըմբռնումներ ունենալով Եկեղեցիի եւ Կրօնի վրայ, Իրեն համար աղգն է նշանակութիւն ունեցողը, և ոչ թէ «հոգւոց փրկութիւնը», և ոչ թէ «Տիրոջը ծառայութիւնը», և ոչ թէ «հանդերձեալ կեանքը» և կը դատապարտէ ամէն անոնք որ յանուն այս բաներու ազգը կը պա-

ռակտեն եղեր: Տեսէ՛ք, որպիսի՛ ջատագով Սոոյ Կաթողիկոսի մը, որուն գեղեցիկ օրինակին (11) վրայ յենլով կը նետէ բոլոր այս անկրօնի ցափռուածները: Յայտնի է որ կորուսեալ դատի մը պաշտպանն է այդ պարոնը, որ իբրեւ թէ Հայոց ամենէն լուրջ և ամենէն պահպանողական մէկ թերթի խմբագիր է: Բա՛րէ, ի՞նչպէս սողողած մտած է Հայ միջավայրի մէջ և ամէն միտք ապակահամը՝ այդ չարաշուք նոր ու նորասէր ոգին, ամբարտաւանութեան և ուրացութեան ոգին որ աշխարհիս վրայ կը շահատակէ և աւերներ կը սփռէ: Էջմիածնական միջավայրէն աւելի յարմար, աւելի պարարտ գետին մը կարելի էր իրեն դնել, ուր ո՛չ սկզբունք կայ, ո՛չ անսխալ ուսուցանող, ոչ սրբութեան պաշտպան դատաւոր, ո՛չ սքանչելագործ սրբակեցութիւն և սրբացուցում, ո՛չ գիտուն եկեղեցականութիւն, ո՛չ քրիստոնեայ մանրակրկիտ ու երկիւղած դաստիարակութիւն:

Սոոյ հակաւետարանական և անպարտաճանաչ Շնորհազարդին այդ ձախող և անատակ ջատագովը՝ Կաթողիկէութեան և անոր Պետերուն դէմ քէնի ժահրը — իրենց ընական տուրքը — վճարելէն վերջը, աւելի բացայայտօրէն իր անկրօնութիւնը կը դաւանի:

«Անոնք որ Քաւարանի ու Դժոխքի առասպելներով կ'արդիւնեն իրենց հօտին տաքեր դաւանութեան պահանջներու հետ յարաբերութիւն ունենալ, քող մեծագոյն բեմամիները նկատուին այս խեղճ ժողովուրդին»: Քաւարանը, հանդերձեալ կեանքը, հոգեոյ փրկութիւնը, դժոխքը... կը համարի առասպել... Քաւարանը՝ որուն համար ըսաւ Քրիստոս, «Դուք մասնիցէ զքեզ ոսոխն դատաւորի, եւ դատաւորն դահնի. եւ արկանիցիս ի բանս: Ամեն ասեմ քեզ, ոչ ելանիցես անսի, մինչեւ հասուցանիցես զյետին նախարակիսն» (Մատ. Ե.) և Հայ Ուղղափառ Եկեղեցին ինչպէս ինքեան հոգւոյն համար կ'աղօթէ առ Քրիստոս, «Ահա՛ արժանի ուղորմութեան, փաւութեան, եւ քաղութեան մեղաց»: Դժոխքը և արքայութիւնը, որոնց համար Քրիստոս կ'ըսէ. «Եկա՛յք օրհնեալի հօր

իմոյ, ժառանգեցէ՛ք զպատաստեալ ձեզ զարգայութիւնն ի սկզբանէ աշխարհի:— Երբայ՛ք յիենէն, անիծեալի՛ք ի հուրն յաւիտեական», եթէ ասոնք առասպելներ են, ուրեմն Աւետարանը, Առաքեալը և Քրիստոս իսկ առասպել են... և չար եւս քան զառասպել, քանզի՝ (քաւ լիցի, Տէ՛ր Աստուած,) ստախօս պետք է ըլլային... Ո՛վ Շնորհազարդ Սոոյ, ահա՛ ջատագովդ, քեզի արժանաւոր. դուն ի՞նչ պետք է ըլլաս!.. չնորհաւորելի ես!...:

Մեղք այս խեղճ ժողովրդեան, զոր իր դէտերն, իր հովիւներն ի կորուստ կ'առաջնորդեն. Առաջնորդ կոյրք, իրենք չեն մտներ, ու մտնելիքներն ալ կ'արդելուն:

Կը սթափին արդեօք վերջապէս մերիններէն այնպիսիներն ալ որոնք կեղծ ազգասիրութեան անունովը անխորականութեան, հաղորդակցութեան, էջմիածնական եկեղեցիի մօտաւորութեան կուսակցութիւն և միտութիւն ցոյց կու տային, և հակառակողները մոլեռանդութեան խարանով կը դատապարտէին:

«Քրիստոս Աստուած մե՛ր... զվախման մեր կնքեա՛լ ուղղափառ խոսովանութեամբ ի յոյս կենացն յաւիտեանից»:

(Շարունակելի)

ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ (*)

Ի Ի Զ Ի Ե Զ Ի Ի Պ Ա Պ

Եթաւս Քրիստոսն Ալլաիլըր Եալընըզ օնուս միսի պուրունմայան սիմապնեան բժօժ օլունմազ:—Եալընըզ պիւր Ալլաիսան սաքը օլապիլէն պազը ճէվզ էլ ասէ Ճիլլէրի ասիսի օնուս Ալլաիլըրընը ասիքնար սուրէթէ իզիսար իսէրլէր:

(Տեկւալի)

Պու եիւքսէք գուվլէթ, պա խուսուս, պու գուվլէթին իսթիմալը սէպէպիլլէ Յիսուսըն սընը իւզէրինտէ Լէնի պիւր ալամ, իթի գուսաիլլէթ թէչէքքիււ էլլէտի: Պալատէ

զիքը օլունան ինկիլիզ մուհարրըր սէօզիւնէ շու սուրէթլէ նէթիճէ վերիւր . «Յիսուսըն , քէնտինտէ օլան ֆէվզ էթ թապիաթ գուզվէթին խաթմալինտէ կէօսթէրտիյի էօլչիւ վէ ինթիյաթ , ծնուն էսէրլէրինին էն կիւզէլի տիր : Պու , առէթա մատտի պիր միւճիզաթ իւզէրինէ իւզվէ էտիւմիշ օլան մանէվի , ախլազի պիր միւճիզաթ տրր :» Պէօլիւքիւքտէ սիւքիւնէթ , գուզվէթ իշինտէ պուլունտուղը հալտէ թէրքի սիւան էթմէք , ծնը պէշէրիյէթին խայալը գարշըսընտա , թասվիր իտիւէպիւմիշ օլան սիմալարըն էն միւհիյալի , էն շէրէֆիւսի էթմիշ տիր տէնսէ սէզա տըր :

Յագաթ Յիսուսըն էհալիյի պէհթ ու հայրէթլէր իշինտէ պրագմասը եալընըզ ծնտաքի պու միւճիզաթլար իշլէյիճի գուզվէթին մուհապէթլէ զահիր օլմասը տէյիւտի , էն շէֆիւք , բահիմ , նազիք վէ էն գալի պիր մուհապէթ սայիգասըյլա մէվզիի իճրայա գօնմասը տէյիւտի . օ գուզվէթի կէօսթէրտիյի վազըթ , քէնտինին թէաճճիւպէ շայան ազլը , զէքեասը տա կէօրիւնիւրտիւ : Եալընըզ խասթէլէրէ շիֆա վէրմէքլէ իքթիֆա էթմէյուպ , թա բուհլարա գատար եիւքսէլիրտի : Տահա տօղլուսը , Յիսուս եալընըզ բուհլար իլէ մէշղուլ օլուրտը , թէն խասթէլիքլէրի արասընտան բուհտաքի խասթէլիքլէրի քէշֆ էտէրտի : Թէնին իւզէրինտէքի ալըրյան նօգթայա սէպէպ օլան բուհըն մուզթարըպ օլան նօգթասընը կէօրիւր : Իշլէ քէնտի եիւքսէք վէ խայրիսահ գուզվէթինի օրայա սարֆ էտէրտի : Օնուն միւճիզաթլարը եալընըզ ֆէվզ էլատէ ֆիլիլէր տէյիւտի , չիւնքի ֆէվզ էլատէ պիր ֆիլիլ օլմասըյլա պէրապէր աալա պիր նուր վէրմէյէն ֆիլիլէր օլապիլիւր , սատէճէ շիֆագաթ վէ խայրիսահլըպ ֆիլիլէրի տէ տէյիւտի , եա , քէնտինտէ մէվճուտ օլան խէլասքիար գուզվէթի իզհար էտէն ամէլլէր խտի : Պիլ ճիւմէ պու միւճիզաթլարտա ճանլարըն խէլասքիարը , բուհլարըն գուրթարըճըսը նիւմանան օլուրտը : Պու սէպէպէ մէպնի , տահա միւճիզաթ իշլէմէզտէն էվվէլ , բուհլարտա մէվճուտ օլան ալլահանի գուզվէթի ույանսըրմապ վէ քէնտինտէ իշթիրաք

էթտիրմէք իսթէրտի : Հաւասալֆ . Ինանըմըրսընըզ , տէրտի ծնլարա : Եալսօտ , գուրթուլմազ իսքէրմիսինիլ , պազէն տէ , ահ քեաթի ինանապիսէյիսինիլ , եօլունտա իտարէի քէլամ էտէրտի : Վէ հիշ տէյիւտէ , խասթէ օլան բուհ թապիպէ տօղլու տէօնմէյէ պիր թէճրիպէ էթմէտիքճէ , շիֆա վէրմէզ , միւճիզաթ իշլէմէզտի :

Պու մուզատտէս վազիֆէյի իյֆա էթտիրտի վազըթ ծնտաքի կէօրիւլէն թէէննի վէ սայղըր թարիֆ էյլէմէք գապիլ տէյիլ տիր , չիւնքի օ , պիւթիւն բուհլարը շէֆագաթ պիր պիլլօր արասընտան կէօրիւր կիպի միւշահէտէ էտէրտի , մա մաֆիյի , եարալարընը կէօրտիւյիւ քիմսէյի մահճուպ էթմէմէք , պա խուսուս էթրաֆընտա պուլունանլարա անլաթմամազ իշուն զայէթ ինթիյաթլը տալլանըր տը : Սասթէնին ֆիքրինի թէնվիր էյլէմէք , ֆագաթ պաշգալարընըն չագմասընա մէյտան վէրմէմէք իշուն տաիմա մանատար պիր սէօզ պուլուրտը . «Սէլամէքլէ կիթ , լաֆին պիր սահա կիւնահ իօլիմէ... սանա չօզ կիւնահլար աֆվ օլունանապ . սըր , չիւմֆի սէն չօզ սէվսին ! տահա պունա միւմասիլ պին պիր ինթիյաթլը վէ տէրին տիւշիւնկիւլիւ թապիլլէր գուլլանըրտը : Պունըն իշուն տա քէնտի մէրհամէթինի կէօրիւշ օլանլար էթրաֆընը իհաթա էթմէքալիլին պիր աալըրպ պիր եօլ պիլէ կիտմէզտի : Սազալթմըշ օլաաղը խասթէլէր , թէմիլլէմիշ օլաաղը ույուլլար , շէյթանըն հէտի էսարէթինտէն խէլաս էյլէտիյի ճինիլէր , վէ քէնտիլէրի մահճուպ էթմէքսիլլին կիւնահտան , պէա խույտան վէ բէզալէթտէն գուրթարմըշ օլաաղը պիր խայլը էրքէք վէ գարը կիւնահ . քեարլար հէր վազըթ ծնուն եանընտան այրըմաղար վէ պէրապէրինճէ տօլաշըրլարտը :

Օ վազըթ իշլէրին նէ սուրէթլէ ճէրէեան էյլէտիյինէ պազըլաճապ օլուրտա , գէմանըմըզ տիսիլլէրինին էնտիշլէրինի , վէ միւճիզաթլարըն սահիհ օլուպ օլմասըղընը թէտգիւք էթմէք իւղրէ թէշէքքիւլ էյլէյէն իլմի հիքմէթ վէ քիմիա միւնթէսիլլէրինին , թապիլլէրին գօմիսիճնլարընը կէօրմէք պիր քէօքիւն ըշըպ հագըլնտա միւպահասայա կիլիշ

մէսի կիպի, ինսանըն խանտէսինի մուծիպ օլույօր: Օ վապըթ էհալիի հայրէթլէրէ զարգ էտէն շէյ միւճիզաթլարտան զիյատէ, ծնւարըն թարգը իճրասըյտը: «Իշլէտիյի միւճիզաթլարլա, քէնտինտէ մէվճուտ օլան իգթիտար վէ ազամէթի թաստիգ էյլէյէն Յիսուսըն օ իգթիտար վէ ազամէթէ պու գասար ազ էհէմիյէթ վէրմէսի, ծնւարը պու գասար ազ իսթիմալ էյլէմէսի, ինսանլար արասընտա սայքի ծնւարտան պիրի իմիշ կիպի հաշամասը, եէկոթիկէրինի սէվմէք իւզրէ ալէմէ թէնպիս վէրմէսի, հագգընտա վազը օլան իթթիրա մէհաճիմաթընա մէթին պիր սասըր իլէ մուգապէմէթ էթմէսի, տիշմէնլէրի քէնտինէ գարըն խուսուճէթլէրինի շիտտէթլէնտիրտիքճէ, պիր սիւքիուլթը հալիմանէ իլէ մուգապէլէ էյլէմէսի: Նիհայէթ, ինսանլար օնըն թէվզըֆ էտիրտիյինի, իշկէնճէլէրէ մարուզ գալարըլընը, էօլտիւրիւլտիւլիւնիւ կէօրտիւլէրինտէ պիլէ, եալընըզ պաշգալարընըն մէնֆաաթ ու խայրընա սարֆ էթմէք իւզրէ ալմըշ կիպի թէլազգը էյլէտիյի քէնտի պէօյիւք գուլվէթինի գաթիէն քէնտի մէնֆաաթընա գուլլանմամասը, պու ազամէթ վէ ֆէտաքեարըզ վէ խարիգ իւլատէ գուլվէթինին սապիթ պիր իրատէթլէ գապթ օլուճմասը, թարիֆի նա գապիլ վէ իսթիյարի օլան հուտուտուզ պիր միւսասատէքեարըզտա պուլուճմասը, իշթէ պուճլար իտիլէր քի գալպլէրի օնա սօզըրու ճէլպ էտիյօրլարտը վէ պու սուրէթլէ օ, քէնտի հիւքիւմէթինի թէէսիա էյլէմիշ տիր:»

Պինաէն ալէյ, արթըզ ֆիզիօլօթիսթլէր, հիքմէթլինասլար գօմիսիճնլարընա հիշ պիր լիւզուճ եօգտը: Տահա տիւնեատա պուճնա միւշապիս պիր շէյ կէօրիւմէմիշտի: Ինսանլար պու գասար պէօյիւք պիր ազամէթին թէճէսսիւմիւնիւ խաթըրլարընտան պիլէ կէշիրէմէմիշլէրտի: «Թաշը էքմէյէ թէպտիլ էտէպիլիւր օլտուլընա գանի պուլուճնտուզլարը հալտէ, ծնուն աճըգաւըլընը, պիր տագիգատա տիւնեանըն քեաֆֆէյի բատիշահլըզլարընը վէ ծնւարըն շէրէֆլէրինի կէրի ալմայա քեաֆի վէ գաստիր օլտուլընա ինսանսըզլարը հալտէ, ծնուն չահանէ մագսատ վէ

թէսապվուրլարընըն թահգիր օլուճնտըլընը, իսթէրսէ հիշ պիր թէհիլէք օնա եանաշամազ վէ տաճարըն եիւքսէյինտէն քէնտի քէնտիսինի աշաղը: աթսա պիլէ, մէլէքլէրին օնու քէնտի գօլլարը իւզէրինէ ալարազ մուխաթարատան սրեանէթ էտէճէքլէրինէ էմին օլտուգլարը հալտէ, եինէ ծնուն հայաթընըն թէհիլէքտէ պուլուճնտուլընը, էն էլիմ պիր իսթիզար իլէ ճան չէքիշտիյինի կէօրտիւլէր: Պու չէքտիքլէրինի կէօրէն, վէ եապտըզը միւճիզաթլարտան, պու էզիյէթլէրի հիւսնի իսթիյարը իլէ չէքտիյինէ գանի օլանլարըն գալպլէրի քէնտիլիյինտէն մէճուպ պուլուճնուեօրտը: Պիր թարաֆտան օնուն զաիֆլիյինէ աճըտըզլարը վազըթ, պիր թարաֆտան տա օնտաքի նիհայէթսիգ իգթիտարա թէաճճիւպ էտիյօրլարտը: Պաշգա հիշ պիր սէպէպին թէվլիա իտէմէյէճէյի պիր միննէթտարըզ, պիր թէվէճճիւհ, հէր քէսին րուհընը իսթիլա էտէրտի: Օնուն ամէլլէրինի քէլամլարըլա րուպար էտէն շայիրտլէտի, հայաթընտա կէօրտիւլէրի աշիհի հալի էհալիյէ թապիլէ վէ թէնպիս պուլուճնտուլընը տա կէօրէրէք, արթըզ միննէթտարըզլարը մէսրուրիյէթպախշ պիր իթաաթա միւնգալիպ օլուրտը: Յիսուսըն զարազսըզլըզը օնլարտա տախի պիր զարազսըզլըզ, քէնտի մէնֆաաթլարընը տրամամազ հիսսիյաթը հուսուլա կէթիրտի վէ աշիհի հիւրմէթ նէթիճէսի օլարազ, կէրէք գանուն վէ կէրէքսէ օ գանունը վազ էտէն Յիսուս գալպլէրտէ հաքք օլուճըրտը:»

(Մապասի վար)

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ-ԳԻՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Զանազան հարցեր (*)

(Շար. եւ վերջ)

Քանի մը խօսք եւս: Այս անհանդուրժողական դիրքը, կ'ըսեն. բողոքող միջավայրերու մէջ զմեզ համակրութիւններէ պիտի չզրկէ, մեզի արգելք պիտի ըլլայ դարձել ընելու: Քացախով ճանճ չի բռնուիր, հայլն...

* Տես թիւ 44-ն էջ 620

Կաթողիկէ-բողոքող-ազատամտական ցը-
նորքին այս յետին ապաստանն ալ խար-
խուլ է :

Մարդկային համակրութիւններով զբաղե-
լէ առաջ ջանա՛նք գրաւելու , պահելու Աս-
տուծոյ , Եկեղեցւոյ , Պապին , միակ ճշմարիտ
բացարձակ կրօնքին , Կաթողիկէութեան , հա-
մակրութիւնները , որոնց պարտական ենք
ամէն գնով արժանի ըլլալու : Այնուհետեւ
քնաւ անպատշաճ չէ ետեւէ ըլլալ այլահա-
ւասններու համակրութիւնները շահելու ցոր-
չափ հակառակ և վնասակար չեն առաջին-
ներուն :

Բողոքողներու համակրութիւնը ի՞նչ է
հիմնապէս : Բացարձակապէս անձնակա՞ն հա-
մակրութիւն : Անցցէ՛ . . . : Վարդապետական
համակրութիւն . . . : Յուսալու չէ , և եթէ
երբէք , դիպուածով , այդպիսի բան մը վատոր-
կուի — բողոքողի մը համակրութիւնը նկատ-
մամբ կաթողիկէ վարդապետութեան , անոր
հաւատքին , Քահանայապետին , Խորհուրդնե-
րուն . — այդ խաղը , ինչպէս առածը կ'ըսէ ,
ճրագը չ'արժեք : Այդ յաջողութիւնը շատ ,
շատ հազուադէպ է և շատ սուղի կը
նստի :

Տեսնե՛նք . այս «վարդապետական համա-
կրութիւն» բացատրութեան մէջ երկու բան
կայ , համակրութիւն բողոքողին՝ նկատմամբ
կաթողիկէ մօլորութեան և համակրութիւն
կաթողիկէին՝ նկատմամբ բողոքական մօլո-
թեան : Տուր որ տամ՝ սիրոյ մէջ , փոխա-
դարձ լաւ վարմունքի մէջ , վերջապէս հա-
մակրութեան մէջ : Փոքր պարգեւները բարե-
կամութիւնը կը տաճեն : Ո՞ր ատենէ ի վեր
պատշաճ եղեր է բան մը չտուած՝ առնելու
յաւակնութիւն ունենալ : Կը յուսամ որ բո-
ղոքողը քու զաղափարներուդ համակրի , կը
յուսամ ստուգիլ , որ դուն ալ իրեններուն
ամենեւին չհամակրիս : Կամ անհանդուրժող
պիտի ըլլաս կամ ոչ : Եթէ անհանդուրժող
ես , միւս կողմէն համակրութիւն մի՛ յուսար ,
եթէ չես վստահիր թէ պիտի կարենաս անա-
բատ պահել կրօնքիդ վարդապետութիւնը :
Տարրական ճշմարտութիւն մին է աս , եւ
դժբախտաբար փորձառութեամբ հաւաստուած :

Երբեմն մարդ կը յաջողի վերջապէս շահիլ
բողոքողի մը համակրութիւնը նկատմամբ կա-
թողիկէութեան , բայց շատ բան զոհիլէ յե-
տոյ : Բայց համակրութիւնը դարձէ՛ն հեռու ,
շա՛տ հեռու է : Պարզապէս անհատական , եւ
այսչափ սուղ և վտանգաւոր աշխատանքով
կ'արժէ՞ հետամուտ ըլլալ վստակելու մի քանի
բողոքողներու համակրութիւնը նկատմամբ
Կաթողիկէութեան :

Անձնական համակրութիւնը , կ'ըսուի դար-
ձեալ , կրնայ ինքնաբերաբար յառաջ բերիլ
վարդապետական համակրութիւն մը՝ առանց
այնքան վնասներու և վտանգներու ենթա-
կելու կաթողիկէ կողմը . . . : Կարելի է : Բայց
այդ ինքնաբերական ձեւին տակ՝ շատ հազ-
ուադէպ է , միջավայրին գերիշխող ազդեցու-
թեանց պատճառաւ : Ո՛չ , նկատի առնելով
այն ամէն տեսակ անպատշաճութիւնները , որ
այս պաշտօնական փոխադարձ յարաբերու-
թեանց մէջ կը սպառնան Կաթողիկէ կողմին ,
լաւ արդիւնքներ , համակրութիւններ շահե-
լու յոյսը , չի փոխարիներ քնաւ անոնց մէջ
գտնուող վնասը :

Ուստի մեկուսի՞ ապրելու ենք . . . վայրե-
նիներո՞ւ պէս ապրելու ենք . . . : Քիչ մը .
և այս շատ լաւ պիտի ըլլայ , կաթողիկէօրէն
խօսելով , այս բողոքողներու հետ խառն յա-
րաբերութիւններու մասին : Քիչ մը . . . բայց
ոչ աւելի : Պարզապէս քաղաքական յարաբե-
րութիւնները կը մնան միշտ բարեկամական
սրտակցական , որչափ որ կ'ուզուի : Առանձ-
նական , անհատական յարաբերութիւնները
աւելի եւս . — Երկիւղալի են յաւէտ հրապա-
րակական ձեռնարկներու և հաստատութիւն-
ներու մէջ պաշտօնական խառն յարաբերու-
թիւնները : Հոն ուր կաթողիկէ կրօնքը չի
վնասուի , ընկերական և առանձնական կրկին
տեսակէտով , ոչ անհատական խղճով և ոչ
արտաքին գայթակղութեամբ աւետարա-
նական սէրը կրնայ ազատօրէն արտազե-
ղուլ :

Առ խնդիրն : — Կը տեսնէք , սիրելի՛ եղ-
բայրակից , մինչև հիմայ ըսուածներով , այն
գործնական պատասխանը որ ձեր հարցումին
կրնայ պատշաճիլ : Մենք վերը յայտարարե-

ցինք, բարոյական աստուածաբանութեան սկզբունքներուն համեմատ, որ այգորինակ գործակցութիւններ և խառն յարաբերութիւններ կրնան երբեմն միայն հեռաւոր և թեթեւ անպատեհութիւններ ներկայացնելնուն համար քոյլաքուիլ, բայց ոչ երբեք պաշտօնապէս հաստատուիլ, երբ զանոնք չարզիլելու մեծադոյն ծանրակշիռ պատճառներ կան: Բազմաթիւ են նախկին հաղորդակցութիւններ՝ պարտադրուած ծանր պարագաներէ, զորոնք նկատի առնուլ կը հրամայէ խոհեմութիւնը, մարդկային բարոյականի գերագոյն զեկավարիչը:

Եթէ ձեր քով կայ արդէն հաստատուած սովորութիւն մը, վաղուց սկսած շարժում մը, զայն իսկոյն դադարեցնել ուղեւը կրնայ դժուար ըլլալ: Գոնէ պէտք է կամաց կամաց պատշաճ եւ երկար հրահանգներով պատրաստել հաւատացեալները որ աւելի վերապահ գտնուին նկատմամբ բողոքականաց ձեռնարկներուն: Արձակուած չափը, ըստ մեզ, քիչ մը ծայրայեղ միջոց մըն է, գոնէ առ այժմ: Աս միջոցին այն ստեղծ միայն դիմելու է հրաւանստողները բացառութիւն կազմին, իսկ մեծամասնութիւնը հասկնայ և գործադրէ ձեռնպահութեան կանոնը: Հաւադոյն է համբերել, շատ հրահանգել, ամէն կարելի միջոցներով, քան վաղ հարուածել խղճերը, որոնց յանցանքը, եթէ նոյն իսկ յստակօրէն ճանչցուած յանցանք կայ, պատիժին ծանրութեան համեմատ չէ:

Գալով քահանային, որուն վրայ կը խօսիք, կամ կ'իյնայ այն դատաւարութեան տակ զոր վերը երկարօրէն բացատրեցինք — կամ անբասրութեան զօրաւոր պատճառներ ունենալու է՝ նոյնին չենթարկուելու համար: Այդ պատճառներուն մասին, որոնց անտեղեակ ենք, բան մը չենք կրնար ըսել: Թո՛ղ ան դատէ զանոնք և ինքզինքը միանգամայն:

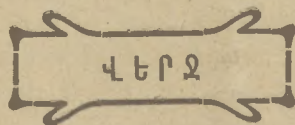
ՊԻՐ ՄԻԻԹ-ԱԼԱԱ

Կ'ընդունիմք նետեալն ի հրատարակութիւն

Մեմուայի Ախպարն 5029 նիւսխէսինտէ պիզիմ քիլիսէճէ իշլէրին աճօրմալ վէ քէշմէ-քէշ հալինի կէօրիւպ թէէսիւֆ էթտիկինի, վէ հաթթա պու մազարաթլը կիտիշէ պիր նէթիճէ վէրիւմէսի իշուն հիւքիւմէթլէր պէյ-նինտէ օլտուղու կիպի թօփ թիւֆէնք սէտաւարընա հաճէթ օլմայուպ, անճագ պիր ճիստի վէ խայրէրվէր թէվասսիւթիւն պաշա չըգարապիլէճէյինի գապուլ իթտիկինի վէ հաթթա պէօյլէ պիր թէվասսիւթէ տէլալէթ էտէն պիրիսինին մէյտանա չըգմասընը արդու էթտիկինի դայէթ պէօյիւք պիր շաղըղըլա օգուտում:

Հէր նէ դատար քէնտիմտէ իթլումաթիֆ խասսէլէր հիսս էթմէզ իսիմտէ, պէօյլէ պէօյիւք պիր սէվինճէ աճապա ճիւզի պիր եարտըմըմ օլապիլիւր մի տէյու ֆիքրի աճիզանէմի պէյան էթմէյէ ճէսարէթ էթտիմ:

Էվլէլա՝ իսիսթիյանլըզ նազարըլա պու մէսէլէյի տիւշիւնտիւլիւմտէ թէվասսիւթէ ասլա լիւզում կէօրմէյօրում, զիրա մէսէլէ՝ պիր բէտէր վէ էվլատլարը՝ հաթթա ըուհանի պիր բէտէր վէ էվլատլարը արասընտա օլտուղու իշլուն, եէկտիկէրինէ օլան մէհապպէթ հէր միւշքիլաթլ տէֆ էթմէյէ քեաֆի տիր. զիրա ֆարզ իտէլիմ քի էվլատլար բէտէրլէրինէ էվլատլըզ տուլլուլարը իլէ միւրասաճաթ էթտիլէր, մութլագա ծնուն եիւրէյի թէփ-րէնիպ, կէշմիշ վագըլարը ունուտուպ անինտէ ծնլարը տէրաղուշ իտէճէք, նասըլ քի ինճիլի շէրիֆտէ օգուրուզ, անաուկ որդի քէնտի հալընըն բերիշանլըղընը կէօրիւպ վէ պունա պիր չարէ պուլմաք իշլին բէտէրինէ ավտէթ իթտիկինտէ՝ օ բէտէր՝ էվլատընըն հազըրլատըղը թէօպէքիարլըք քէլիմէլէրինի թէքմիլ էթմէյէ պիլէ միւսաստէ էթմէյիպ անինտէ անը տերաղուշ իտէրէք, քէնտի էսկի մանսուպընտա իպգա էթտի: Իմտի չիւպ-հէմ եօզ քի էվլատա հազըլըր պիր միւրասաճաթ այնի գապուլիլէթի պուլաճագ տըր: Լաքին մէգալէնին տէվամը եիւրէյիմտէ



ուշանան իւմիտ չեօլէլէրինի սէօյիւնտիւրտիւ
ղիրաւ պու մէսէլէյէ խիթամ վէրիւմէսի վէ
հէր չէյին սըրայա կիրմէսի իչին մէհապպէթ
եօլու թէչէպպիւսլէրէ կիրիչմէք լաղըմ կէ-
լիր իքէն՝ էվլատար քէնտի բէտէրլէրինէ
գարչը հադարէթլի սէօղլէր գուլլանմագտա
վէ անըն հագգընտա պիր թագըմ պէտ մուա-
մէլէլէր արղիւլէմէքտէ տէվամ իտէրլէր քի՝
պու թարղ պիր պարըչըղըգ թիչէպպիւսիւ
պաշա չըղամայաճաղը էն սառէտիլլէր իչին
տէ աչիքեար տըր :

Պու տէտիլիմէ տէ իթիրազ իթմէսինլէր
քի, Ամնապատիւ Թերզեան Կաթողիկոսա
պիղ բէտէր սըֆաթըլա պագամատըղըմըգ
կիսի, օնա գարչը տա մէհապպէթ վէ հիւր-
մէթ վէ էվլատ սուկիուլարընը պէսլէյէմէյիզ :
Պու իթիրազ Գաթօլիք Քիլիսապընտա այնի
խաթա, այնի իսեան տէր :

Լաքին տահապուստան տէհչէթլիսիվար :
Գաթօլիք քիլիսէսինին ըէիսի էքպէրի պու-
լուսան վէ ումուճ գաթօլիքլէր իչին պէսլէ-
տիկի բէտէրանէ մէհապպէթի ինքեար օլու-
նտմայան Բաբա հաղրէթլէրինէ գարչը գուլ-
լանըլան հապէճա իսթիլլահլարա նէ՝ տէմէլի
աճապա : Էվլէթ իթիրաֆ իտիյօրսուուղ քի
Բաբա հաղրէթլէրի սիպին թավր ու հարա-
քէթինիղի թաստիք էթմէտի, հաթթա պիլ-
տիլիմիզէ կէօրէ մահքիւմ տէ էթտի : Իմտի
օնա իթատթ էթմէք վաճիպ տէյիլ մի :

Էվլէթ այնի մէգալէտէ պուսատա պիր
ճէվապ վար տըր լաքին օ ճէվապա կիւլմէ-
լի՞ մի, թէէսիւֆ մի էթմէլի, զիրա ման-
թըգճա կիւլիւնէճէք շէյ տիր, լաքին տիյա-
նէթ նօգթայի նաղարըլա պագըլըր իսէ, թէ-
էսսիւֆ էթմէմէք գապիլ տէյիլ տիր :

Պաղընըղ նէ՞ տիր պու ճէվապ, էվլէթ
պիղ Բաբա հաղրէթլէրինի՝ ըէյիսի էքպէրի-
միղ վէ բէտէրիմիզ տէյու թանըլա՝ օնա
միւրաճաաթ էթտիք վէ թէչէքքիլէրիմիզի
պէյան էթտիք, լաքին օ պիղէ հագգ վէրմէ-
տի զիրա պու հիւքիւմ եանընտա պուլուսան
միւլավիլլէրէ ուլարազ վէրտի : Իմտի էկէր
իթաաթ էթմէմիզի իսթէրսէ օ միւլավիլլէ-
րինի տէյիլտիրսին, Կիւլիւնէճէք ճէվապ տէ-
յիլ մի : Օ զաթըլ էքպէր ումուճ գաթօլիք

մէզհէպինէ թապի հիսապըղ ճէմաաթլարըրի-
տարէ էթմէյէ մուվաֆազ օլտուլը հալտէ՝ պի-
ղէ կէլինճէ՞մի արթըգ շաչըրըպ՝ պիղի եանչը
եօլա սէվպ իտիյօր վէ վաղիֆէսինտէ խէթա
իտիյօր : Իմտի պաշգա չարէ եօգ, օ մէգալէի
գալէմէ ալան քէրամէթ սահիպի զաթըլ շէ-
րիֆ կիթսին Բաբա հաղրէթլէրինին միւլա-
վիլլիլինի տէրէօհէտէ էթսին քի՝ քիլիսէի
չէրիֆին կէմիսինի չաղգանան տալկալարըն
տարպէլէրինէ գարչը մուհաֆաղա էթսին : վէ
եախօտ քէնտիլէր կիպի տիւշիւնէն պիր Բա-
բա պուլուսամատըգճա քէնտիլէր իթաաթ էթ-
մէյէճէքլէր : պու տա եէնի չըգմա մօսա պիր
իթաաթ տըր, լաքին գօրգարըմ քի պուսու
տա թէճրիւպէ էթմէք ֆուրսաթընը իլէլէպէտ
էլէ տիւշիւրէմէսինլէր, գաթօլիք քիլիսէսի-
նին էօյլէ հէր ըիւղկեարա տէօնմէտիկինի
Մեհմուայի Ախպար տա բէք էյի պիլիբ վէ
վաղթըլըլա գաչ տէֆալար պու մէպտէի քէն-
տիսի տէ պիղզաթ մուհաֆաղա էթմիլ իտի,
հէյհաթ...

Հիւքիւմէթը Օսմանիյէնին գարարընա կէ-
լինճէ, պիլիսիյիմիզէ կէօրէ օլ գասուր Րիւթ-
պէթլու Թերզեան էֆէնտինին հիւքիւմէթէ
գարչը խէթալար էթմիլ օլտուղու իչին վե-
րիլմէտի, իլլա ճէօմաաթըն պիր քիւշիւք
զըմընըն իսթէմէտիկի իչին պիր թագըմ ար-
պէտալար վէ հապէճա մուամէլէլէրին էօնիւ-
նիւ ալմագ մագսատըլա իտի քի, օ ճէօմա-
աթ նամը իլէ իլէրույէ սիւրիւքլէնէյլէրին
քիմէր օլտուղու, վէ հաղըգաթէն օնլարըն
պու միլլէթի խարապ էթտիյի պագըլ նիւմա-
յիլլէրին հիւքիւմէթճէ օլան թէտղիգաթլա-
րընտան պիլէ, ախիւրէն անլաչըլտը, վէ է-
մինիզ քի հիւքիւմէթի օսմանիյէ պու մէսէ-
լէնին պիղիմ մէզհէպիմիզին նիզամլարընա
կէօրէ խիթամ պուլտուղուկէ օրտիլի կիւն-
տէ, Րիւթպէթլու Կաթողիկոս էֆէնտիմիզին
վաղիֆէսինտէ տէվամ էթմէսինէ ասլա պիր
միւլաքիլաթ վէ միւմանաաթ չըգարմայաճազ
տըր :

ՍՍՏԵՏԻԼ ՊԻՐ ԳԱԹՕԼԻԶ

ԵՐԹՆԵԱԿ ՔՐԻՍՏՈՆԵՒ

ՏՕՆԱՅՈՅՑ

- Հոկտեմբեր 5 † Գիր. ԳՃ. Դ. զկնի Խաչին
6 Բշ. ԳԿ. Փոկասու Հայրապետին եւ
Երանոսի հետեւողի Առաքե-
լոցն:
7 Դշ. ԴՃ. Ս. Կոստանացն Թեկդի եւ
Վառվառեայ
8 Դշ. ԴԿ. Պահոց:
9 Եշ. աճ. Պանգալեոնի բժեկին եւ Եր-
մոդեայ Բիյին եւ Եւպրա-
սեայ կուսին:
10 Ուրբ. աԿ. Պահոց
11 Եր. ԴՃ. Կալիստոսոսի եւ Բառա-
սուն եւ ինն վկայիցն եւ
Ղուկկիանոսի Բահանային:

ՍՈՒՐԻ ԱԼՓՈՆՍՈՍ ԼԻԳՈՒՄԻՆԻ

Տօնք՝ 2 Փգոսոսոս

(Շաբ. եւ վերջ)

Սուրբ-Ագաթայի եպիսկոպոսութիւն ըրած ամ-
բող ժամանակամիջոցին՝ շատ հիւանդութիւն կրեց,
երեք անգամ յետին աստիճանի տկարութեան մէջ
ինկաւ. բայց ետ չկեցաւ իր վիճակին ամբողջ պարտ-
քերը կատարելէ եւ իր Թեմին ամէն պէտքերը հո-
գալէ: Իր անխնայ եւանդէն ստիպուած՝ իննօրեայի մը
առնէն, որ օգոստոս ամսուն տեղի կ'ունենար, ամէն օր
քարոզեց՝ երաշտութեան ժամանակ անձրեւ ընդու-
նելու համար: Այս քարոզները, որ տուաւ երկար
հիւանդութենէ մը յետոյ, եղանակին շտաբը, եւ իր
բնական տկարութիւնը պատճառեցին ընդհանուր
յօգացաւորութիւն մը, որ իր բոլոր անգամերուն շար-
ժումը խեղեց եւ այնպէս կորացուց իր գլուխը. որ այլ
եւս չկրցաւ պատարագ զուրցել կամ հանգիստ պառ-
կել: Այսպէս ապրեցաւ իր կենաց վերջին 17 տարի-
ները:

Շատոնց կը փափաքէր հրաժարել եպիսկոպոսա-
կան պաշտօնէն, զոր ընդունած էր հնազանդութենէ
ստիպուած: Այս մասին գիմեց Կղեմէս ԺԴ-ին. բայց
Քահանայապետը պատասխանեց թէ՝ Քու անունդ
միայն բաւական է թեմիդ լաւ կառավարութեան
համար: Այս մասին գիմեց նաեւ յաջորդ Քահանա-
յապետին Կղեմէս ԺԴ-ին, որ իրեն պատասխանեց.
«Թեմիդ համար, մահճիդ մէջ ըրած մէկ աղօթքդ՝
հոգեւական հազար այցելութիւններէ աւելի արժէք
ունի Աստուծոյ առջեւ»: Ուստի շարունակեց իր
պաշտօնը սպասելով, ինչպէս ինքը կ'ըսէր, նոր Քա-
հանայապետի մը գահակալութեան — Երկու օր
կեցաւ առանց ուտելու, առանց խօսելու: Իր ծա-
ռաները այս բանէն տաքնապի մտնուած՝ քովը վա-
զեցին եւ հարցունքն ինչ ունենալը. Զէ՛ք գիտե՛ք, պա-

տասխանեց, որ կ'ընկերանայի յուղարկաւորեան
Կղեմէս ԺԴ-ին, որ մեռաւ: Մի քանի օր վերջը հաս-
կըցուեցաւ թէ Կղեմէս ԺԴ. մեռած է ճիշդ Ալփոն-
սոսի ըսած ժաման: Պիտ Զ. Ին ընտրութիւնը լսելուն
պէս խնարհութեամբ լի նամակ մը գրեց անոր: Մի
քանի օր վերջը նպատաւոր պատասխան մը առաւ:
Սուրբ այս պատասխանը առնելուն պէս գոչեց.
Օրհնեա՛լ ըլլայ Աստուած, որովհետեւ ուսերուս վրայէն
լեռ մը վերցուց: 1775ին թեմին գործերը կարգադրեց
եւ քաշուեցաւ իր Կարգին Ս. Միքայէլ վանքը:

Հոն ապրեցաւ իբրեւ հասարակ եղբայր մը. եւ իր
հիւանդութեան ներածին չափ Կարգին կանոնադրին
հետեւեցաւ: Հակառակ իր տկարութեան ամէն շա-
բաթ եւ կիրակի օրերը Սուրբ-Միքայէլի եկեղեցւոյն
մէջ եւ մօտաւոր տեղերը կը քարոզէր: Ընկերոջ հոգ-
ւոր փրկութեան նկատմամբ միշտ մեծ եւանդով
բռնկած գրեց շատ հոգեւոր գիրքեր:

Պատարագելու անկարող ըլլալէն յետոյ ամէն օր
առտու հաղորդութիւն կ'առնուր մինչեւ մահը: Տա-
պանակի Յիսուսին սիրովը բոլոր քուստ գրեց իր Ամե-
նասուրբ Խորհուրդին այցելութիւնները:

Երբ հիւանդութիւնը կը սաստկանար, իր ինչ-
պէս ըլլալը հարցնողներուն կը պատասխանէր. Մահը
մօտէն կը հետապնդէ զիս. բայց ես Աստուած միայն
կ'ուզեմ, Աստուած միայն, Աստուած միայն:

Աստուածածնի ունեցած ջերմեւանդութիւնը
արտաքոյ կարգի էր: Զանկիայ իր Կարգին պաշտպան
դրաւ եւ քարոզեց թէ՝ անոր բարեխօսութիւնը ամե-
նամեծ միջոց մըն է Աստուծոյ շնորհք ընդունելու:

Իբրեւ ապացոյց իր խրին յարգանքին՝ նկատ-
մամբ Ս. Քահանայապետին. Եկեղեցւոյ տեսանելի
Գլխին, Յիսուսի երկրիս վրայի Փոխանորդին, յիշատա-
կութեան արժանի է Փերրոնիոսի գէմ գրած գիրքը,
զոր յօրինեց այս հեղինակին յանձնարարական գաղափար-
ները հերքելու համար: Նոյն նպատակով ուրիշ երկու
լատիներէն երկասիրութիւն ալ գրեց. առաջինը՝ Քա-
հանայապետին հաւատքի եւ բարքի վերաբերեալ վե-
ճիւններու մէջ անխալ ըլլալուն վրայ. երկրորդը՝
Քահանայապետին ընդհանուր եւ ուրիշ ժողովներու
վրայ ունեցած գերիշխանութիւնը հաստատելու հա-
մար: Պատասխան եմ կ'ընէ իր մէկ նամակին մէջ, պատ-
ասխան եմ Քահանայապետին գերիշխանութիւնը պատ-
կանելու համար արիւն քափելու. որովհետեւ եթէ վեր-
ցուի այս առանձնաւնորոշութիւնը, Եկեղեցին կ'ոչնչա-
նայ: Առանց այս գերագոյն դասաւորին, կ'ըսէ ուրիշ
առթիւ մը, առանց այս վեճերը վերջնականօրէն լու-
ծող գերագոյն դասաւորին, հաւատք կը փնտրուի:

Սուրբ մահուամբ մը կնքեց այս պատկառելի
ծերը իր աշխատալի եւ վշտալի կեանքը 1787ին,
օգոստոս 4ին, չորեքշաբթի օրը, 90 տարուան տառը
ամուսնու եւ հինգ օրուան: 1790ին Պիտ Զ. զինքը
յարգելի հրատարակեց, Պիտ Է. երանաչափ զինքը
Վերջապէս 1830ին Պիտ Ը. կնքեց իր սրբազան
վճիռը, զոր գործադրեց Կրիզոթ ԺՂ:

ՀՈՂԵՒՈՐ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
„ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ” ԳՐԲԷՆ

Գիրք Ա. — Գլ. ԺԳ. — Փորձութիւններու դէմ կեանքու վրայ:

Փորձութեանց ու նեղութեանց մէջ կը փորձուի մարդ, քի ո՛րչափ յառաջդիմած է ի կատարելութեան. ասոր մէջ կը կայանայ մեծագոյն արդիւնք, եւ առաջինութիւնը շա՛ւ եւս կը յայտնուի:

Մեծ քան մը չէ՝ քի մարդ ջերմեռանդ ըլլայ եւ հոգեյից, երբ նեղութիւն մը չի զգար. բայց երբ հակառակութեանց ու վշտաց ասեւն հանդիմութեանք կը յարստեւէ, կրնայ յուսայ մեծ յառաջդիմութիւն:

Ունակ մեծ փորձութիւններէն իրենք զիրենք կը պահպանեն, եւ ամենօրեայ քերէւ փորձութիւններու մէջ ո՞նք կը յաղորդին, որպէս զի խոնարհին եւ մեծերուն մէջ քնաւ իրենք իրենց չի վստահին, քանի որ ա՛յնքան պզտիկ քաներու մէջ կը սկստանան:

ՍՈՒՐԲ ՍԻՐՏ ԵՐԱՌԻՍԻ

(Շար.)

ԳԼՈՒԽ Գ.

Գործնական ջերմեռանդութիւն առ Ս. Սիրուն

Հ. Այս ջերմեռանդութիւնը գործնական-նապէս ի՞նչ կը պահանջէ:

Պ. Երկու բան. ամէն ճիգ ընել զՏէրն մեր ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ սիրելու եւ ցոյց տալու որ կը սիրենք զինքը:

Հ. Հա՛րկ է որ այս սէրը զգալի ըլլայ:

Պ. Ո՛չ. անպատճառ պէտք չկայ խանդաղատական ու զգայական սիրոյ, որ շատ անգամ մեր կարողութեան մէջ չէ. այլ համարումի ու նախադասութեան սէր մըն է կարեւորը, որ գործերով ի յայտ կու գայ:

Հ. Որո՞նք են այդ գործերը:

Պ. Իւրաքանչիւր ոք՝ ըստ իւր միտութեան, կրնայ ընտրել՝ բարեպաշտութեան, ազաշխարհութեան, եղբայրսիրութեան ու Աստուծոյ փառաց ու հոգւոց փրկութեան եւ ուսման գործերուն մէջէն իրեն համար գործադրութիւնը կարելի եղածները:

Յօդ. Ա. Գործք բարեպաշտութեան

Հ. Որո՞նք են այն բարեպաշտութեան գործերը որոնք կրնան պատուել Ս. Սիրունը:

Պ. Ս. Սրտի պատկերը կրել իր վրայ, կախել իր տան մէջ, զարդարել, ջերմեռան-

դութեամբ համբուրել. — Ս. Սրտին երկրպագել. շնորհակալ ըլլալ, այցելել Անոր՝ Գոհութեան Խորհուրդին մէջ. — պատարագ տեսնել՝ յորում նա կը նորոգէ իր սղջակէզ զենուածը. — մասնակից ըլլալ իր չարչարանքներուն՝ ձախապարհ խաչի ջերմեռանդութիւնը ի գործ դնելով. — ինքզինքը Անոր ընծայել, Անոր հատուցում ընել մեր գործած կամ ուրիշներէն դործուած մեղքերուն համար. — ընկեր գրուիլ ԱՂՕԹՔԻ ԱՌԱՔԵՆԼՈՒԹԵԱՆ, Յիսուսի հոգեւոր Սրտին ընկերութեան, Պատուաբիր Պահնորդութեան, Ս. Սրտի մէկ եղբայրութեան. — ստէպ Անոր միանալ՝ սլացական աղօթքներով, Ս. Հաղորդութեամբ կամ հոգեւորական հաղորդութեամբ ու մանաւանդ ամսոյն առաջին ուրբաթ օրը Ս. Սեղանին մերձենալ:

(Շարունակելի)

ԱՄԱՍԻԱՅԷՆ

Օգոստոս 31ին կիրակի օրը թաթառ մը իջաւ մեր քաղքին մօտերը եւ արեւմուտքէն արեւելք յառաջանալով պատճառեց անհնարին աղէտներ որոնց եթէ ականատես ալանջաւոր չըլլայինք, չպիտի կարենայինք հաւատալ:

Անձրեւը 4¹/₂ին սկսաւ եւ միայն կէս ժամ տեւեց, բայց Զիարէ գիւղին փոքրիկ առուէն իսկոյն յորգեց, ահաւոր հեղեղ մը դարձաւ, չըջակայ ծառերը ծածկեց եւ անոնցմէ երեք կանգունի չափ վեր բարձրացաւ, ինչպէս փորձով հաստատեց տեղւոյս նահանգապետը: Նոյն գիւղին մօտ այգիներ այնպէս արմատախիլ եղեր անհետացեր են որ տեղերնին իսկ կարելի չէ գտնել: Հսկայ ընկուզենիներ նոյնպէս աներեւոյթ եղեր են: մարդ չի գիտեր ո՛ւր տարուած կամ թաղուած են: Այս ամէնը, կ'ըսէ ականատես մը, ա՛յնքան արագօրէն տեղի ունեցաւ որ մարդիկ իրենք իրենց անդրադառնալու ժամանակ իսկ չունեցան. եւ գիւղը ամբողջ կորստեան կը մասնուէր եթէ ջուրը քառորդ մըն ալ չարունակէր բարձրանալ: Կարեւոր ալ մը, որ

գիւղին լուացավայրին և մեծ աւազանին ջուր կը մատակարարէր, այնպէս անհետացեր է որ երկրաչափները չկրցան նորէն գտնել: Աւելաւն 13 օր վերջը աս ակին բղխած տեղը և յաջորդ փորելով, գտնուեցան կարկտահատեր և բերուեցան մէկ ու կէս ժամուան տեղ՝ մինչև քաղաք: Նոյն ատեն զանոնք տեսնողներէն մէկը ինծի ըսաւ թէ՝ բթամատի առաջին սակրին չափ կային: Թաթառին իջած միջոցին կ'ըսուի թէ հաւկթաչափ կարկուտներ տեղացեր են:

Այս գիւղին վնասը 50000 օսմանեան ոսկի կը համարուի:

Ձորամէջին առաջնակարգ ջրաղացին ոչ միայն պետնայարկերը այլ նոյն իսկ վերի յարկերը աւազով լեցուած են: Այս ջրաղացին մէջ չորս ձի խղզուած են:

Կէօլլիւի մէջ որ քաղքէն կէս ժամ անդին է, վեց լոժոժարան ջուրերէն տարուած են և շատ այգիներ խճերու տակ թաղուած են: Երկայարկ տուն մը, տեղէն միակտուր հանուեր մէջերով վար քշուեր է, և մինչև երկրորդ գետիկմը աւազով լեցուեր է:

Աղբային ուղին 121 և 127 հազարամէդրերուն մէջ տեղը, հեղեղի մը յատակին կերպարանքը առած էր՝ աղէտին երկրորդ օրը: հոս երկայն, տղմախառն ջրակոյտեր, հոն աւազի և քարի շեղջեր, ամէն կողմ ցանգիւրու, պատերու բեկորներ հիւր ու ցան: Ակ մը, ուր տփորաբար ձիերուն ջուր կը տրուէր, 200 մէյր խոր յատակէ մը սկսեր է հոսիլ:

Աղէտին վնասները սոսկ նիւթական չեն, կը խօսուի արդէն թէ՝ 11 հոգի զոհ պացեր են: Կին մը, որուն տունը ջուրէն քշուեր տարուեր է, ստիպուած է գիրկին տղան թողուլ հոտանքին բռնութեան, և ինքզինքը չէ կրցեր ազատել եթէ ոչ փաթթուելով ծառի մը ճիւղերուն որ բարեբախտաբար հաստատուն մնացեր է:

Երիտասարդ մը իր էջը ազատելու ջանացած ատեն խճերու տակ թաղուեր է գիակը գտնուեցաւ խճերէն գուրս ցցուած մէկ ձեռքէն: Իսկ էջը, որ գլուխը քարերէն գուրս բռնել կրցեր էր, ողջ ողջ գուրս հանուեցաւ:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն

Հ Ո Ռ Մ Ե Ի Կ Ա Ք Ո Ղ Ի Կ Է Ա Շ Խ Ա Ր Հ

Պիոս Ժ. Սրբապետ Քահանայապետը՝ Իտալիոյ երկրպագու քահանայից համաժողովին մասնակցող բազմաթիւ եպիսկոպոսները ունկնդրութեան ընդունելով զանոնք քաջակերեց և խրատուեց որ իրենց բովանդակ ուժերով ջանան ծաւալելու Ս. Խորհուրդին ջերմեռանդութիւնը: «Աս է, ըսաւ անոնց, ամենէն վսեմ ջերմեռանդութիւնը, որով հետեւ ասով մարդս ուղղակի Աստուծոյ կ'երկրպագէ. աս է նորիպէս ամենէն շահեկանը, որով հետեւ անով կը միացուի Հորհաց աղբիւրին հետ. աս է ամենէն հեշտականը, որով հետեւ հաղորդուողը կրնայ ըսել իւրովի. Սիրելի իմ ինձ, եւ ես նմա. իմ սիրականս ինծի և ես իրեն: Ուստի աս առաջնակարգ ջերմեռանդութեան վրայ որչափ ալ ծանրանաք քիչ է: Յանձնարարեցէ՛ք յաճախ հաղորդութիւնը, Ս. Սեղանին մօտ կանչեցէ՛ք փոքր տղաները:»

Պեր. Կարնիէի առաջնորդութեամբ Հռոմ գացող Պրանասցի ուխտաւորները, Իտալացի և օտար հազարաւոր ուխտաւորներու հետ ընդունուեցան Ս. Դամասոսի բակին մէջ:

Պրանասցի ուխտաւորները Լուրտի Ողջոյն Բեզ Մարիամը երգեցին պատկառազօր ներդաշնակութեամբ: Քահանայապետը պատշգամբ եկաւ՝ Գոստէթա կարդինալին հետ և հնչուն ձայնով իր օրհնութիւնը տուաւ:

Իտալացի կաթողիկէ Տիկիններու Միութեան Նախագահուհին՝ Ս. Հօր ուղղից հետեւեալ սրաւբուռ և ազնիւ զգացումներով իր հեռագիրը:

«Ն. Սրբութիւն Պիոս Ժ.— Հռոմ

Այսօր Իտալիոյ կաթողիկէ Տիկիններու Միութիւնը ուժգին բողբջելով ընդդէմ այն ինքնատաց և յստիքատացող ապատականներուն, որոնք կաթողիկէ Գերագոյն Աթոռին Պետին յարգանք և մեծարանք ընծայելու համար Հռոմ եկող իտալացի և օտար կաթողիկէներու բնական և քաղաքական ազատութիւնները ոտնակոխ կ'ընեն, կը խնդրէ առաքելական օրհնութիւն, և միաբերան կը յայտնէ իր անկեղծ փափաքը Ձեր Սրբութեան սիրտը սփոփելու հաստատուն և հաւատարիմ հնազանդութեամբ:

Նախագահուհի. Քրիսթինէ Ճուստինիանի Բունդինի փոխ-Նախագահուհի. Մարիգուհի սէ Կրէփօիօ Սինետա Ուալլէր:»

Ս. Հայրը հաճեցաւ Իտալացի Տիկիններու Նախագահուհին պատասխանել հետեւեալ կերպով իր Պետական Քարթուղար Կարդինալին միջոցաւ:

«Ս. Հայրը, Պիոս Ժ., մեծապէս գոհ է իզու ազնիւ զգացումներէն Իտալիոյ կաթողիկէ Տիկիններու Միութեան, որուն դուք արժանաւորապէս կը նախագա-

հէք. և հաւատարմութիւնը իր բարեհաճութիւնը և հայ-
րապետ Տոգոթիսի հետ շփոթութեամբ և մարդասի-
րական հաստատութեամբ, կը շնորհէ կաթողիկոսին խնդ-
րուած Առաքելական օրհնութիւնը:

Կարգ. Մերի ճէլ Վալ

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՊԱՏՐԻԱՐԺԱՐԱՆ

Սեպտ. 28/ին, Աթոռանիստ Ս. Աստուածածնի
եկեղեցւոյն մէջ տեղի ունեցաւ քահանայաթաղի ա-
րարողութիւնը Մկրտիչ Վ. Աշխենի, որ Եկեղեցւոյ
Ս. Խորհուրդներով զօրացած կնքեց իր 73ամեայ
կեանքը Սեպտեմբեր 26/ին, Արարողութեան ներկայ
էին Առաք. Թեմին գրեթէ բոլոր վարդապետները և
Պաթա գանուղ և հայ և լատին կրօնաւորական Միա-
բանութիւններու և Կղերանոցներու ներկայացուցիչ-
ները, և բաւական ժողովուրդ: Քահանայաթաղի օրը-
տայն զարարողութիւնները աշխարհի պատկառաւոր-
դու կարգապահութեամբ կատարուեցան որ հոգե-
ցունց տպաւորութիւններ ազդեցին ամենուն:

Ս. Ամեն. Հոգեւոր Տէրը գնահատելով Գեր.
Ստեփան Վ. Համապիտանի բազմաթիւ ար-
ժանիքը, շնորհեց իրեն Գայրազոյն Վարդապետու-
թեան աստիճանը:

Ս. Կ. Պապը Առաքելական Նուիրակ Սարտի
Գերապայծառը, որ Խալիս գացեր էր, վերադար-
ձաւ: Ամեն. Գերեթ. Հոգեւոր Տէրը, ընկերակցու-
թեամբ Արհի. Փոխանորդ Գերապայծառին, բարի
գալուստ մղով ելաւ գնաց Ն. Արհի. Տէրութեան:

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Գ Ո Ր Ծ Ե Ր

Սեպտ. 29/ին Բ. Դրան մէջ գումարուեցաւ հաշ-
տութեան ժողովին վերջին նիստը, և ստորագրուեցաւ
հաշտութեան դաշնագիրը, որով վերջ գտաւ երկու
երկրներու միջեւ 1912 Հոկտեմբեր 17էն սկսած պա-
տերազմական զինուոր. Ստորագրութեան վերջը Ե-
պարքոսը ճառ մը խօսեցաւ շնորհաւորելով ժողովը
ձեռք բերուած յաջողութեան համար: Զօր. Սալօֆ
պատասխանեց՝ Ն. Բարձրութեան յայտնելով իր և իր
ընկերներուն շնորհակալութիւնը և ուրախացութիւն-
ը և մողթեց որ այս հաշտութիւնը երկու երկրնե-
րուն յարաճուն բարգաւաճման պատճառ ըլլայ:

Հաշտութեան դաշնագրին Ա. յօդուածը կը գծէ
սահմանագրութիւնը որ կը սկսի Ռեւոլյուսիոն քաղա-
նէն: Սեւ ծովուն վրայ, կը հետեւի հարաւ-արեւ-
մըտեան ուղղութեան, Թուրքիոյ ձգելով Բլաքս,
Մալթոսի և Լաֆա, Փասփայա, Գանալիճիք: Սահ-
մանագիրը կ'անցնի Թիւրք-Ալթայը, կը հետեւի
Թուրքիւն-Պաշի, Թուրքիոյ արեւմտեան կողմը և Տէր-
վիշթա-Մօկ գիւղին հիւսիսային դին. կը հասնի
Մարիցայի գետի հիւսիս կողմած ծոցին ամենէն
հիւսիսային կէտը, Մուսթաֆա փաշայի արեւելեան

կողմը, և անկէ Չերմէն-Տէրէ: Սահմանագիրը օսմ
հողի մէջ կը ձգէ Թուրք-Թիւրքիոյ ամենէն բարձր կէ-
տը և այդ կէտէն սկսելով, կը հետեւի Արտայի ու
Մարիցայի միջեւ ջուրերու բաժանման գիծին:

Սահմանագիրը 387. Թիւ ըլլաւ Արտա հասնելէ
ետք դէպի արեւելք կը հետեւի Արտայի աջ ափին
և Մարիցայի ձորուղիին մինչեւ այն կէտը ուր գետը
կը բաժնուի երկու ճիւղերու: Գալաթիքի գիւղէն և-
րեքուկէս քիլօմէր դէպի հարաւ. հոնկէ կը հետեւի
այն թեւին ձորուղիին որ կ'անցնի Ֆերէճիքի մօտէն՝
յանգելու համար Եգեական ծովը: Այդ մասին մէջ
Ադ. Սուրի ճահիճները, ինչպէս նաև Քէնէլի կէտը և
Գալաթիքի կէտի լիճերը կը մնան Թուրքիոյ և Թուրքի-
այի ու Տրանս կէտի լիճերը: Պաշկարիոյ:

Յօդ. Բ.— Վերայիշելով լիազօրեցումը կողմէ ներ-
կայ դաշնագրին ստորագրումէն տասն օր ետքը, երկու
պայմանագիր կողմերու բանակները որոնք այս պա-
հաւ կրնան միւս կողմին պատկանող հողեր գրաւած
ըլլալ, պիտի փութան պարպել զանոնք և յաջորդ
տասնըհինգ օրուան ընթացքին՝ զանոնք յանձնել միւս
կողմի իշխանութիւններուն՝ համաձայն կանաններուն
և սովորութիւններուն: Ասկէ դատ, համաձայնու-
թիւն գոյացած է որ երկու պետութիւններն իրենց
բանակները պիտի արձակեն ներկայ դաշնագրին
թուականէն սկսելով մինչեւ երեք շաբաթ:

Յօդ. Գ.— Դիւանագիտական յարաբերութիւննե-
րը, ինչպէս նաև թղթատարական, հեռագրական
և երկաթուղային հաղորդակցութիւնները պիտի
վերականգնուին պայմանագրի բարձր կողմերուն միջեւ ներ-
կայ դաշնագրին ստորագրուելէն անմիջապէս ետքը:

Միւլթիկներու մասին գոյացուած համաձայնու-
թիւնը, որ ներկայ դաշնագրին Բ. Յաւելուածը կը
կազմէ, գործադրելի պիտի ըլլայ Պաշկարիոյ բոլոր հո-
ղամասերուն մէջ:

Յօդ. Դ. Տնտեսական մարտիչին և հիւպատոսա-
կան յարաբերութիւնները պիտի վերականգնուին խառն
Յանձնաժողով մը պիտի կազմուի առեւտրական գաշ-
նագրի մը և հիւպատոսական պայմանագրութեան մը
միասին բանակցելու համար:

Յօդ. Ե.— Պատերազմական գերիները մէկ ամ-
սուան պայմանաժամի մը մէջ պիտի փոխանակուին:

Յօդ. Զ. Երկու պայմանագրի կողմերն ալ ընդ-
հանուր ներքաւ պիտի հրատարակեն:

Յօդ. Է.— Օսմ. Կայսրութեան կողմէ Պաշկարիոյ
արքայական կառավարութեան թողուած երկրորդ-
նեւուն մէջ ծնած բնակիչները, ինչպէս և անոնք որ
հին հաստատութեան են Պաշկարապատակ պիտի ըլ-
լան: Պաշկարապատակ գաղթած և հին ծնած այս
անձերը չորս տարուան պայմանաժամու մը միջոցին,
տեղւոյն վրայ ընտրութիւն ընելու իրաւունքը պիտի
ունենան ի նպատակ օսմ. հպատակութեան, պաշկար
տեղական իշխանութիւններուն եղած պարզ յայտա-
բարութեամբ մը և օսմ. կայս. հիւպատոսարաննե-
րուն մտ եղած արձանագրութեամբ մը: Այժմ ան-

չափահաս տարիքի մէջ գտնուողները ընտրութեան իրենց այս իրաւունքը պիտի կիրարկեն չափահասութեան տարիքին հասնելէն մինչեւ չորս տարի ետքը:

Յօդ. Ը.— Պուլկարիոյ բոլոր հողերուն իւրաքանչիւր կարողացաւ իրեն վայելէն քաղաքային և քաղաքական այն միւլենոյն իրաւունքները զորս կը վայելէն պուլկար ծագում ունեցող հպատակները: Անոնք պիտի վայելէն նաեւ խղճի և կրօնի կիրառական ակադեմիան:

Յօդ. Թ.— Թուրքիոյ մէջ Պուլկար համայնքները պիտի վայելէն միւլենոյն իրաւունքները զորս կը վայելէն ներկայիս Օսմ. կայսրութեան միւլա քրիստոնեայ համայնքները:

Ժ. ԺԱ. ԺԲ. ԺԴ. ԺԵ. յօդաւածները կը տրամադրեն կալուածական ստացուածոց, ինքնէի, առուծախի, ստացման, ինչպէս նաեւ գերեզմանատուններու մասին եղած խնդիրները:

Յօդ. ԺԶ.— Պուլկարիոյ արքայական կառավարութիւնը ստանձնած է օսմ. կայս. կառավարութեան բոլոր իրաւունքները, պարագերն և պարտականութիւններն (կրեւելեան երկաթուղիներու ընկերութեան հանդէպ՝ դիմին այն ոչինչ մասին համար որ իրեն ձգուած է և կը գտնուի Թուրքիոյ հողամասերուն մէջ):

Յօդ. ԺԷ.— Այն բոլոր անհամաձայնութիւններն ու վեճերը, որ կրնան ծագիլ ներկայ դաշնագրին ԺԱ., ԺԲ., ԺԴ. և ԺԶ. յօդուածներուն և Յաւելուած Կին մեկնաբանութեան կամ գործադրութեան մէջ, իրաւարարութեամբ պիտի կարգադրուին Լա Հէյն մէջ, ինչպէս կը արամագրէ ներկայ դաշնագրին Գ. Յաւելուածը կազմող համաձայնագիրը:

Յօդ. ԺԸ.— Սահմանադրութիւնի վերաբերող բոլոր (Յաւելուած Ա.), Միւլթիմիտու վերաբերող համաձայնութիւնը (Յաւելուած Բ.), իրաւարարութեան համաձայնագիրը (Յաւելուած Գ.) երկաթուղիին և Մարիցայի վերաբերող բոլոր (Յաւելուած Դ.), և Ժ. յօդուածին վերաբերող Յայրարարութիւնը (Յաւելուած Ե.) կցուած են ներկայ դաշնագրին, որուն ամբողջական մաս կը կազմեն:

Յօդ. ԺԹ.— Լոնտոնի դաշնագրին՝ Օսմ. կայս. կառավարութեան և Պուլկարիոյ Թագաւորութեան վերաբերեալ արամագրութիւնները պահպանուած են այն չափով որ չեն ջնջուած կամ չեն փոփոխուած վերաբերող պայմաններով:

Յօդ. Ի.— Ներկայ դաշնագիրը գործադրութեան մէջ կը թանկ իր ստորագրուածն անմիջապէս ետքը՝ Վաւերացուած օրինակները պիտի փոխանակուին ադաթէն սկսեալ մինչեւ 15 օր, որուն համար երկու կողմի լիազօրեւոր ստորագրեցին ու կնքեցին զայն:

Ժշտամութեանց սկզբնաւորութիւնէն ի վեր գրուած ստացուածները պիտի վերադարձուին իրենց տէրերուն կամ անոնց ժառանգորդներուն:

Ժ. Դարաւածն ի վեր աւելուած հեռագրերները

լուստես չեն Ալպանիոյ կոցութեան մասին: Այս միայն Սերպիա զօրահանութիւն կը կատարէ, այլ Սօֆիայի զինուորական ջլանակներուն մէջ այնպէս կը նկատուի թէ Սերպիա եթէ պատերազմի բռնուի Ալպանիոյ հետ, Պուլկարիոյ համար դժուար պիտի ըլլայ պահել իր չեզոքութիւնը:

*. Լուր կայ թէ Էստոն փաշա բուսական զօրաւոր ուժ մը կողմած է, և թէ Աւստրուսները գրաւած են Սերպիոյ ձեռքը գտնուած շատ մը վայրեր:

*. Պելկրաս Սեպս. 29.— Մարդոյ Դիւտը կը հրատարակէ հետեւեալ զեկայքը.— «Պաշտօնական տեղեկագիրներ կ'ըսեն թէ Ալպանացի գրաւեցին Լիուսան: Կռիւր սկսաւ ի Լիուսա Գուլէ: Միջոցներ ձեռք առնուեցան եւ օգնական ոյժ դրկուեցաւ, եւ մղելու համար Արմաւազները եւ արգիլելու համար անոնց յաւաքաղացուցին դէպ ի բիրդէն: Օգնական ոյժ զորկուեցաւ նաեւ Օրիթա, կարգ կանոն հաստատելու համար քաղաքային:»

*. Սեպտ. 29ին, երկուշաբթի իրիկուսն դէմ Պոսոյ մէջ յորդահաս անձրեւ մը սկսաւ և յորաճուն աստակութեամբ տեւեց մինչեւ տուաւ օտոմ 40-50 տարիէ ի վեր այսպիսի անձրեւ չէ տեղացեր մայրաքաղաքի մէջ: Ահագին հեղեղներ կազմուեցան և ամէն կողմ ողողելով նիւթական և բարոյական սոսկալի աւերներ գործեցին: Երեքշաբթի առաւել Վոսփորն ու Ոսկեղջիւրը և իրենց ափերը բառմեղի երեւոյթներ առած էին: Հոս՝ ծովուն երեսը աղմոտ այլքներ, խաղաղիկ եղած տուններ, խանութներ, տաղաւարներ, շէնքերու, պատերու կառուի, կահկարասիներ, բանջարեղէններ, տակառներ, հոս՝ ծառեր, թուփեր, ասիականներ, նաւերու բեկորներ, տեղ տեղ մարդու անասուններու գիւղեր, զորոնք լեռներէն իջած առկնկալ կատաղի հոսանքները բերել թափել են խառն ի խառն: Այդին ցամաքին վրայ, ձորերուն բերանները կիսաւեր շուկաներ, պալատներ, համայնափուլ բլուրներ, գեանակործան գարաւոր սօսիներ, շագանակենիներ, աւաղաղից խանութներ, խճակոյտներ և անպատասպար մնացած թշուառներ որ առին անգին կը վազեն խելոյեղ:

Վերին Վոսփորի ամէնէն աւելի փաստուած վայրերն են Թարապիւս, Պէօլիւքտէրէ, Սարքեար և Բուսէլի Գաւաք: Սարքեարի մէջ անհետացեալ են 18 հոգի, Պէօլիւքտէրէի մէջ՝ 3, Բուսէլի Գաւաքի մէջ՝ 1:

Հեղեղները ամենամեծ փաստներ պատճառած են նաեւ Ալի Պէյ և Քեադրաթանէ գիւղերուն մէջ, որոնց բոլոր տուններն ու խանութները ողողած են և երեք չորս փարսաներու կողմին ու ոչխարները և այլն աւեր տարեր են: Արիւհատար Աղայի երկաւոր կոն գործարարը շատ փաստներ է. անոր տաղաւարները և մէջը բնակող հարիւրաւոր գործաւորներ քուեր տարուել են դէպի Էյուսկ և Ոսկեղջիւր: Այս գործարարներուն փաստը 8000 ոսկի կ'ենթադրուի: Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առաւ արկածեալներուն օգնելու:



Ի Տէր հանգեալ Գիր. Մկրտիչ Վ. Աշճեան, բազմաթիւն վաստակաւոր Կաթողիկէ Ս. Եկեղեցւոյ:

Ծնած էր ի Կ. Պոլիս ի 1840, և Հռոմայ Տարած. Հաւատոյ Դպրոցին մէջ մեծ յաջողութեամբ կատարելով քահանայական ուսումնը, ձեռնադրուեցաւ ի 1861 Սեպտ. ի Կ. Պոլիս՝ յայնժամու Նախագահ՝ երջանկայիշատակ Անտոն Պետրոս Թ. Հասուն Պատրիարքէն: Արտակարգ տաղանդով մը օժտուած, անցաւոր աշխարհիս վրայ իր երկար պանդխտութեան օրերը գործածեց՝ անխոնջ ջանիւք, բանիւ և գրով, ի ծառայութիւն մեր Տիրոջ Յիսուսի ճշմարիտ եւ միակ Եկեղեցւոյն, որուն սիրովը յանձնուաւ բոլորով, որդիական անպայման սէր ու մեծարանք կը զաւանէր անոր: Անգնահատելի և անմոռաց յիշատակաց արժանի եղան իր հնարիմաց և արդիւնալից աշխատութիւնները՝ հասարակութեան ամէնէն ճգնաժամային տապաւապներուն ատեն, և վստահ ենք որ արդարադատ, և միանգամայն տկար բնութեանս թերութեանց համար բազմագուլթ Փրկչին նոժարը ծանրացած պիտի հակի անոր և ունդին արդիւնքներովը՝ սրսկուած խաչեցելոյն անգին Արեան մէկ ցօղով:

Այլեւայլ անգամներ, ամբողջովին 29 տարի տեւողութեամբ, վարած է Պատրիարքարանիս Գործակատարութեան բազմակնճիռն պաշտօնը, ամենայն յաջողութեամբ և գովութեամբ. նոյնպէս՝ այլեւայլ ժամանակներ, տարիներով պաշտօնավարած է իրբեւ վերակայու և դասատու Պոլսոյ Կղերանոցին մէջ՝ 5 տարի, Ժողովրդապետ ի Եէնիքէօյ՝ երկու տարի, 8 տարի առաքեալ ի Մարզումն, ի Զօրում և ի Եօզզատ, ուր ինք առաքելութիւն բացած է: Հիմնալի տաղանդով մը օժտուած էր գրելու, զոր միշտ գործածեց ի պաշտպանութիւն Ուղղափառ կրօնքի: Ընթացիկ, ծաղկեալ և կորովի ոճ մը ունէր, որ երբեմն կը բարձրանար մինչեւ գերալսեմ աստիճան: Անգաղար գրած է ջատագովական յօդուածներ ու գրքեր. միեւնոյն դիւրութեամբ կը գրէր զաղղիներէն լեզուաւ: Մեծ գնահատումի արժանացաւ գիտուններէն իր գեղեցիկ երկասիրութեամբը՝ *honorabilis*:

Իրտէր՝ բաց ի մայրենի և կառավարական լեզուէ, նաեւ Լատ., Իտալ., Գաղղ. և Յունարէն: Ունէր Օսմ. Գաղղ. և Երուսաղէմի պատուանշաններ:

Եռանդուն էր ընաւորութեամբ, բայց միանգամայն քաղցր և կարի բարեւսիրտ: Անպայման հպատակութիւն ու մեծարանք ունէր իր եկեղեցական Պետերուն հրամանաց:

Վերջին հիւանդութեանը պահուն կատարելապէս համակերպեցաւ Աստուծոյ Սուրբ Կամաց եւ իր կեանքը յօժարութեամբ զոհեց իր Արարչին ինչպէս թեմա կաղղորուեցաւ Եկեղեցւոյ Ս. Առնիւրդներովը՝ ի պատրաստութիւն մեծ ճանապարհին, որ, կը յուսանք յանսահման գթութենէ Ս. Արտիս Յիսուսի, առաջնորդեց իր հոգին անվախճան ի կեանս:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Դեպքեր եւ սկզբունքներ	625
Յիսուս Քրիստոս	629
Եկեղեցական-գիսական խնդիրներ.	631
Պիւ միւրալսա	633
Եօթնակ Քրիստոնէի	635
Սուրբ Սիրս Յիսուսի	636
Ամասիայէն	636
Տեղեկագրական	637

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ



ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄ ԲԱԳՐԱՊԵՏ

ՅՈՎԸ. Ծ. Վ. ԿԵՏԻԿԵԱՆ



ԳԷՈՐԳ Ծ. ՎԱՐԴ. ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆ

Տպագր. Գ. Արճազունց Զաքարթերի, Քեթ. Պարամ փողոս Եկ. Կ. Պոլիս

Երանելի Տէր Կոմիտաս Քահանային վարքը, առանձին հրատարակուեցաւ ընտիր թուղթի վրայ, մաքուր տպագրութեամբ և երեք պատմական պատկերներով:

Փափաքելի է որ ամէն Հայ Կաթողիկէ ունենայ այս գեղեցիկ մատենիկը, որուն միակ նպատակն է ծանօթացնել ամէնուն Երանելի Նահատակին գերազանց բարեմասնութիւնները, և, անոր ջերմեռանդութիւնը ծաւալելով, հրաւիրել ամէնուն վրայ անոր բարեխօսութեան անզուգական արդիւնքները:

Գին 5 դանեկան, էջ 144 աւուր քրքակագր

Գրքոյկիս երեք պատկերները, 1. Տէր Կոմիտաս քահանայական զգեստով և իր շիրիմը, 2. Տէր Կոմիտաս դատաւորին առջև, 3. Դիտատումը, առանձին ալ կը ծախուին. մեծաքանակ գէնողներու, գոհացուցիչ գեղ:

ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ «Տարրական Սկզբունք Քրիստոնէական Վարդապետութեան» հաստատեալ եկեղեցական իշխանութենէ եւ կիրառութիւնը հրամայեալ: Բաղկացած է 136 էջերէ: Գին, աւուր թղթակազմը 2 դհկն:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ.—Թուրքիոյ համար, տարեկան՝ 40 դրկ. արծ. վեցամսեա՝ 20.—
մէկ թիւ՝ 1 դրկ.:— Աւստրալիանի սար. ճր. 10. վեցամս. 5.—Վարձուիմ կանխիկ են:
ՀԱՍՏԷ.— Կաթողիկէ Արժագանգ, Բերա, 5 Պայրամ փողոց, 5, Կ. Պոլիս:

GATOGHIGUÉ ARTZAKANK

Péra, 5 Rue Baïram 5

Constantinople

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՔ.— 1.—Արժագանգ կը նրաստակուի Եւրոպ. օրեր: 2.— Խմբագրութիւնս պատշա-
տեալ չէ անպատշաճ, իսկ փոխութեամբ նրաստակել իրեն զրկեամբ եւ է յօդուած: 3.—Կեղծանունով զրկուած
յօդուածներու հեղինակը կը պատժուի իր իսկական անունը ծանուցանել Խմբագրատեղին: 4.— Ձեռագիրներ եւ չեն
դարձուի: 5.— Յօդուածներու ձեռագիրները պէտք է գրուած թղթի վրայ լինի մէկ կողմը միայն: 6.— Ծանուց-
մանց համար մասնաւոր պայմանագրութիւն կը կատարուի: 7.— Հասցէի փոփոխութեան համար պէտք է ամենա-
փոքր երկու դանկեանի նամակագրութեամբ ի միասին զրկել:

ՏՊԱՐԱՆ Կաթողիկէ Արժագանգի Բերա, 5 Պայրամ փ. 5: Տպարանս ըստ ամենայնի նոյն եւ ի վիճակի է
որ եւ իցէ տպագրական գործոց համար: Կը սպուին ամեն տեսակ ծանուցումներ, զիբեր, տեսներ, հրաւիրագիրներ,
բարդեր, բարդ-տեսներ, մանագրներ, եւն., եւն.: Գրները ամենայն կերպով աման են: Գեղեցկագիտական նա-
շակի եւ տպագրական մատրութեան կողմանէ յանձնարարները անհատական զոն պիտի մնան: